

УДК 378:14.4.

DOI 10.31654/2520-6966-2025-27F-113-200-207

Кавунник О. А.

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музичної педагогіки та хореографії
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
o.kavynnik@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8067-4010

Творча синергія педагогів-музикантів Гоголівського університету Ніжина: регіональний і міжнародний вектори

У статті досліджено дефініцію «творча синергія» в контексті мистецько-освітньої діяльності педагогів-музикантів Гоголівського університету Ніжина. Визначено її характерні ознаки. Висвітлено закономірність причинно-наслідкового зв'язку ознак творчої синергії в мистецькому середовищі Ніжина від XIX століття й до сьогодення. Виокремлено регіональний та міжнародний вектори виконавської практики педагогів-музикантів, хореографів, їх здобувачів із позицій прояву творчої синергії у містах регіонів України, країнах Європи. Схарактеризовано проведені на порубіжжі XX–XXI століть у Ніжині, за межами міста наповнені творчою синергією приклади культурно-мистецьких проєктів педагогів-музикантів, хореографів, здобувачів. Проаналізовано співпрацю сценаристів, режисерів-постановників, диригентів і виконавців творчих колективів у підготовці та проведенні впродовж 2020-х років XXI століття в концертних Залах Гоголівського університету Ніжина урочистих концертів, регіональних конкурсів, усеукраїнських міжнародних фестивалів, творча синергія яких мала й має донині позитивне мистецьке відлуння, збережене у спогадах глядачів, на шпальтах регіональних, центральних мистецьких видань.

Ключові слова: творча синергія, музика, хореографія, публікації, комунікації, концерти, конкурси, фестивалі.

На зламі XX–XXI століть у мистецькому середовищі ніжинської громади Чернігово-Сіверщини Лівобережної України яскраво простежується творча синергія як сумарний результат успіху виконавців за умови взаємодії сумісних об'єктивних та суб'єктивних мистецьких і творчих факторів. Її прояву сприяють належна освіта, досвід педагогів, відповідна для виступу виконавська підготовка здобувачів, узгодженість дій режисера-постановника, диригента колективу, педагога-наставника й учасників проєкту. Наголошено на згармонізованості їх дій як ідейно-смісловій основі творчої синергії учасників на концертах, конкурсах, фестивалях. Виокремлено регіональний та міжнародний

вектори творчої синергії педагогів-музикантів Гоголівського університету Ніжина на зламі ХХ–ХХІ століть.

Актуальність теми поглиблюють дослідження передумов для прояву творчої синергії в мистецькому середовищі Ніжина, осяяного в ХІХ столітті іменами Миколи Васильовича Гоголя, Тараса Григоровича Шевченка, Миколи Віталійовича Лисенка, Марії Костянтинівни Заньковецької, Федора Даниловича Проценка. Як відомо саме Ф. Д. Проценко на відкритті 1881 року першого в світі пам'ятника М. В. Гоголю організував хор кількістю в 600 учасників, спів яких об'єднав присутніх в ім'я слави видатного українця. З 1861 р. й донині містяни, гості Ніжина демонструють синергію дій на вшанування пам'яті Тараса Шевченка біля Преображенської Церкви на місці, де священник проводив чин відспівування поета в рік його смерті. Не просто товариські відносини, а дійсно творча синергія була між незабутніми митцями України. Це композитор М. В. Лисенко, який присвятив актрисі українського театру М. К. Заньковецькій «Урочистий марш», Ф. Д. Проценко, з якою він заснував для ніжинців «Народний будинок», а Марія Костянтинівна у 1920-ті роки на сцені Інституту народної освіти (далі ІНО) – нині Гоголівський корпус Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, залюбки проводила перед спектаклями репетиції із гімназистами, заохочуючи їх таким чином до театрального мистецтва й акторської творчості.

У наведених прикладах актуалізується потреба дослідження творчої синергії – важливої складової в розкритті мистецько-освітньої праці виконавців. Тим самим відбувається збагачення національної музичної культури України цікавими історико-культурними прикладами розвитку її в контексті тріади «культуровідповідність, наступність, послідовність».

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми.

Дослідження в українському музикознавстві дефініції «творча синергія» сприяє розвитку біографістики, персоналістики (лисенкознавство, леонтовичезнавство, ревуцькознавство), науково-практичний контент яких важливий в контексті музикознавчої регіонології – науки про сукупність форм музичного життя в малих, великих містах України. Культурно-освітня сутність дефініції «творча синергія» полягає в отриманні слухачами емоційних почуттів завдяки взаємодії кількох сумісних факторів, як-от: ідейно-сміслової й образно-тематичної спорідненості думок, досконалої концертно-сценічної взаємодії виконавців у розкритті авторського задуму в творах, сприйняття, що породжують творчу синергію як спільні емоційні почуття присутніх на заході слухачів та глядачів.

Прагнення до розкриття творчої синергії виконавцями-педагогами, здобувачами мистецьких кафедр Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя – панівний виконавський принцип, дотримання якого стає мистецько-освітньою традицією ніжинських виконавців на концертній сцені в минулому та сьогоденні закладу. Зміцненню цієї традиції сприяли педагоги першого в Україні музично-педагогічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту (далі НДПІ), з 2004 р. – державного університету (далі – НДУ). Вказаний факультет посів лідируючі позиції при формуванні в Ніжині мистецького середовища, нині представленого сукупністю різножанрових творчих колективів: молодіжного хору «Світич» та хореографічного ансамблю народного танцю «Забава» НДУ імені Миколи Гоголя, фольклорно-сценічного гурту «Ніжинська козачка» та хору ветеранів Будинку культури міста, численних колективів шкіл мистецької освіти, як-от хореографічної: «Гармонія», «Ритм», «Квіти України», хори «Сяйво» музичної школи, «Соняшник» і «Лілея» школи мистецтв Ніжинського фахового Коледжу культури і мистецтв імені Марії Заньковецької. Кожен із них вирізняється вмінням створити в концертних номерах творчу синергію як сумарний результат взаємодії об'єктивних та суб'єктивних мистецько-освітніх чинників педагогів, учнів цих закладів.

Мета статті полягає у висвітленні творчої синергії в культурно-мистецьких проєктах педагогів, студентських колективів, окремих виконавців, підготовлених наставниками-музикантами, хореографами мистецьких кафедр Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

У ряду завдань розкриття мети означені ідейно-сміслова мотивація запланованого заходу; образно-тематична спорідненість думок учасників у режисурі заходу, концертно-сценічна взаємодія ініціаторів і виконавців. Підтвердженням цьому є архівні джерела й новітні науково-популярні публікації: статті з газетної міської, обласної, всеукраїнської журнальної періодики України, монографії. Традицією впродовж десятиліть лишається запрошення на роботу до НДУ випускників консерваторій, нині Національних музичних академій України: Київ, Одеса, Львів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій За понад сорок літ науково-педагогічної роботи, комунікацій авторки цих рядків із колегами-піаністами й баяністами, духовиками й бандуристками, вокалістами й оркестровими диригентами, хормейстерами й хореографами накопичилася значна кількість фактів прояву творчої синергії. Її сутність у взаємодії митців-педагогів, здобувачів в площині мистецько-освітньої праці для створення в студентській, глядацькій аудиторіях на

концертах у містах України, країн близького й дальнього зарубіжжя натхнення і мистецького одухотворення засобами музично-виконавської культури.

Найвні особисті монографії, статті в наукових виданнях, журналах, періодиці, написання яких мотивували майстер-класи, концерти колективів, на яких я мала честь бути й ведучою, свідчать про їх значення у справі популяризації впродовж десятиліть культури й мистецтва України в містах Польщі, Італії, Франції, Німеччини, Австрії, Болгарії, Греції, Туреччини, країн Прибалтики.

Вони представлені на сторінках монографії [1, с. 70-90], численних наукових статей, публікацій у газетно-журнальній періодиці [3, с. 102–104]. Вони стають базовими в розумінні першопричин творчої синергії викладачів мистецьких кафедр Ніжинської вищої школи. Саме крізь призму десятиліть концертно-виконавської творчості вокалістки Марії Федорівни Бровченко, піаністки Ведди Абрамівни Розен, «ніжинського дуету баяністів» у складі доцентів Володимира Дорохіна й Миколи Шумського формувалися традиції концертно-виконавської діяльності в наступних творчих колективах, як-от змішаний молодіжний хор «Світич». Саме про нього народна артистка України, композиторка Леся Василівна Дичко вимовила: «Хор «Світич» – презентант високого освітнього рівня Ніжинської вищої школи. [4, 18]. Цьому сприяли тридцять літ концертно-виконавської діяльності «Світича», наповнених творчою синергією в численних концертах у містах регіонів України, країн зарубіжжя. [5, 18].

Виклад основного матеріалу. Дефініція «творча синергія» як соціотворче духовно-емоційне явище має певну науково-смыслову спорідненість із тотожними термінами «фах», «освіта», «виконавський досвід» митців. У практичній площині вони проявляються в концертно-сценічній майстерності виконавця, групи виконавців, що демонструють не тільки різножанровий репертуар. Ними створюється виразний і проникливий спів вокалістів, хору й ансамблів, гра піаністів, баяністів, хореографічні композиції в ансамблі танцю «Забава», що впливають на емоційний стан глядачів та слухачів, створюючи своєрідний катарсис натхнення, наповнюють їх емоціями душевного світла. У такому контексті об'єктом дослідження стала творча синергія саме викладачів мистецьких кафедр НДУ ім. Миколи Гоголя: вокалістів, хормейстерів, піаністів, баяністів, хореографів мистецьких кафедр НДУ імені Миколи Гоголя, які демонстрували й демонструють творчу синергію на концертах, конкурсах, фестивалях, мистецьких вебінарах. Їх численні впродовж 2000-х років виступи, конкурсно-фестивальні проєкти,

майстер-класи одразу захоплюють присутніх у залі глядачів Ніжина, області, міст регіонів України, країн Західної та Східної Європи, знаходять відгуки на шпальтах міської, регіональної, всеукраїнської, міжнародної преси, досліджуються в НДУ ім. Миколи Гоголя науковцями-філологами [6, т. 2.], музикознавцями [3, 102–104]. Концерт оркестру народних інструментів за участю педагога-піаністки В. А. Розен засвідчив органічне поєднання її виконавської довершеності як піаністки з блискучою технікою гри на роялі, що зачарувала присутніх на концерті 2007 р. Кількість її студентів-лауреатів 10-ти фортепіанних конкурсів 1990-х – початку 2000 рр.. серед студентів-педагогічних закладів освіти України, країн зарубіжжя поки ніким не перевершена. [2, 92].

Не менш захоплюючим з позицій прояву творчої синергії було урочисте відкриття в жовтні 2006 р. на фасаді музичної школи Ніжина меморіальної Дошки всесвітньо відомому трубачу й уродженцю міста Тимофію Олександровичу Докшицеру. У заході брали участь два духових оркестри Києва (студентський – з НМАУ ім. П. Чайковського) й Ніжина (студентський духовий оркестр Училища (нині – Коледж) культури і мистецтв ім. М. Заньковецької. З промовами виступили академік, професор Володимир Іванович Рожок, у 2004–2018 рр.. – ректор НМАУ ім. П. І. Чайковського, Анатолій Павлович Молотай – диригент Президентського духового оркестру України, Володимир Павлович Гриценко – диригент духового оркестру Коледжу Ніжина. Як наведений так і численні інші мистецькі заходи за участю викладачів мистецьких кафедр НДУ ім. М. Гоголя, як-от відкриття 2004 р. меморіальної Дошки пам'яті педагогу-хормейстеру Ф. Д. Проценку ІНО є прикладом для наслідування творчої синергії – потужного стану духовно-емоційного задоволення для виконавців, глядачів та слухачів цих заходів.

Як було вище зазначено складові творчої синергії викладачів мистецьких кафедр НДУ ім. Миколи Гоголя: ідейно-сміслова мотивація запланованого заходу, образно-тематична спорідненість думок учасників у його режисурі, концертно-сценічна взаємодія ініціаторів і виконавців при виконанні програми концерту стали важливим культурно-освітнім матеріалом для регіональних досліджень.

Творча синергія педагогів-науковців НДУ ім. Миколи Гоголя проявилася в дослідженнях праці уродженців міста осібно, трубача Тимофія Докшицера, до 100 річчя народженні якого музиканти-духовики України з міст Рівне, Харків, Львів, Київ, Чернівці, Ніжин на базі закладу 12.12.2021 р. провели Всеукраїнську науково-практичну конференцію на тему «Т. Докшицер і Україна». З ім'ям професора-флейтиста Андрія Федоровича Проценка пов'язані 50 літ розвитку флейтової

школи в Україні, а Заслужена артистка України, вокалістка М. Ф. Бровченко заснувала ніжинську вокальну школу, випускники якої, зокрема Валерій Миколайович Курсон, Світлана Максимівна Козлова, Алла Борисівна Хоменко, та вже їхні випускники Олена Нестеренко, Ярослав Йотка, Сергій Охонько в сьогодні є Лауреатами регіональних та міжнародних вокальних конкурсів. Бенефіс, організований із нагоди 80-ти річчя викладачки-наставниці колегами мистецьких кафедр у 1990-му р. залишив яскраві враження в присутніх у переповненій залі Будинку культури Ніжина завдяки участі в ньому колег-хормейстерів, вокалістів і когорти відомих в Україні естрадних співаків-учнів ювілярки: Алла Кудлай, дует Любові та Віктора Анісімових, подружжя Завальських.

Традиції прояву творчої синергії в другій половині ХХ століття демонстрували педагоги-хормейстери НДПІ ім. Миколи Гоголя Віктор Михайлович Іконник, хор філологічного факультету якого з успіхом виступав 1961 р. у Москві в Росії на VI міжнародному фестивалі молоді та студентів, Анатолій Петрович Лашенко – організатор при міському Будинку культури Ніжина хору зі ста хлопчиків, Лариса Павлівна Вишнева, ініціаторка концерту пам'яті Миколи Леонтовича на факультеті. Окрему сторінку в розвитку студентської хорової творчості в Україні на зламі ХХ–ХХІ ст. становлять їх наступниці-лауреатки III Всеукраїнського хорового конкурсу імені М. Леонтовича, Обласної премії ім. М. Леонтовича, Заслужені діячки мистецтв України, професорки Людмила Юріївна Шумська та Людмила Василівна Костенко, засновниці й незмінні диригентки-хормейстерки з понад сорока-річним стажем педагогічної та концертно-виконавської праці в НДУ імені Миколи Гоголя, творчу синергію яких із молодіжним хором «Світич» в популяризації хорової музики в містах України, країнах Західної Європи важко переоцінити. [5, 75–77].

Яскравий приклад наповнення синергією здобувачів оркестру народних інструментів становить професор-баяніст, диригент з понад 30-ти літнім досвідом диригентської праці, народний артист України М. О. Шумський, завдяки творчому досвіду якого 2000 р. студентка-бандуристка Валерія Клапчук стала лауреаткою конкурсу. Слід виокремити й творчу синергію педагогів-піаністок, доценток Олени Володимирівни Спіліоті, Лариси Василівни Гусейнової та її вихованки Яни Ікальчик, учасниці більше ніж 30-ти онлайн-конкурсів піаністів, зокрема, в Україні, Італії, Франції, Німеччині, лауреатки конкурсів, як-от «Сходинки до майстерні» (Ужгород 2025 р.), двічі володарки Гран прі міжнародного музичного конкурсу імені академіка Олега Тимошенка в Ніжині в 2024, 2025 роках.

Як наведені вище, так і численні інші мистецькі заходи за участю викладачів мистецьких кафедр НДУ імені Миколи Гоголя становлять приклад для наслідування зразків творчої синергії, яка надає потужний мистецько-освітній імпульс формуванню в присутніх на концертах слухачів та глядачів стану духовно-емоційного задоволення.

Висновки Творча синергія викладачів мистецьких кафедр НДУ імені Миколи Гоголя має важливе значення у подальшому розвитку, особно, мистецького середовища Ніжина Чернігово-Сіверщини, регіонів України, країн зарубіжжя, де працюють випускники закладу. Саме вони є потенційними продовжувачами виконавських традицій викладачів-вокалістів, хормейстерів, хореографів, інструменталістів-піаністів, баяністів.

Дефініція «творча синергія» в сьогоденні мистецького середовища Ніжина гармонізує з дефініціями «творчий тезаурус», «мистецький резонанс». Її структурно-сміслові ознаки, як-от ідея, взаємодія та результат митців-диригентів, виконавців-вокалістів, піаністів, оркестрових, хорових колективів НДУ імені Миколи Гоголя віддзеркалюються на практиці завдяки фаховій освіті, набутому ними в концертно-виконавській практиці досвіду. Це й концертно-сценічна майстерність виконавця, групи виконавців, що демонструють не тільки різножанровий репертуар, а створюють виразний й проникливий спів, гру, танець, які впливають на емоційний стан глядачів і слухачів, формують катарсис натхнення, наповнюють їх емоціями душевного задоволення.

Література

1. Кавунник О. Ніжин музичний в історії та сучасності. Колективна монографія «Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини. Ред.-упоряд. Кузык В. В., Кавунник О. А. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2021. С. 86-87.

2. Кавунник О. А. Творити прекрасне – місія Ведди Розен і Наталії Даньшиної: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2021, 104 с. з іл.

3. Кавунник О. А. Мистецький тезаурус сучасного Ніжина. *Музика, Ніжин*, 2023 р., №1-4 (454), с. 102-104.

4. Кавунник О. А. Презентант високого освітнього іміджу. *Музика*, №1, 2018. С. 18-20.

Кавунник О. А. Молодіжному хору «Світич» - 30! *Музика*, № 3-4, 2023, С. 75-77.

4. Самойленко Г. В. Ніжинська вища школа у життєвих та творчих долях її випускників. т. 1: 1820-1920. 368 с.; т. 2: 1920-2020. 463 с. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2020.

References

1. Kavunnyk, O. (2021). *Nizhyn muzychnyi v istorii ta suchasnosti* [Nizhyn Musical in History and Modernity]. In: Kuzyk, V. V., Kavunnyk, O. A. (Eds.). *Kultura*

i mystetstvo Chernihovo-Sivershchyny [Culture and Art of Chernihiv-Siver Region]. Collective monograph. Nizhyn: PP Lysenko M. M. Publ. pp. 86-87. [in Ukrainian].

2. Kavunnyk O. A. (2021). *Tvoryty prekrasne – misiia Vedda Rozen i Natalii Danshynoi* [Creating the Beautiful – the Mission of Vedda Rozen and Nataliia Danshyna]. Nizhyn: PP Lysenko M. M. Publ. 104 p. [in Ukrainian].

3. Kavunnyk, O. A. (2023). *Mystetskyi tezaurus suchasnoho Nizhyna* [Artistic Thesaurus of Modern Nizhyn]. *Muzyka – Music*, Nizhyn, No. 1-4 (454), pp. 102-104. [in Ukrainian].

4. Kavunnyk, O. A. (2018). *Prezentant vysokoho osvithnoho imidzhu* [Presenter of a High Educational Image]. *Muzyka – Music*, No.1. pp. 18-20. [in Ukrainian].

5. Kavunnyk, O. A. (2023). *Molodizhnomu khoru «Svitych» - 30!* [Youth Choir "Svitych" - 30!]. *Muzyka – Music*, No. 3-4, 2023, pp. 75-77. [in Ukrainian].

6. Samoilenko, H. V. (2020). *Nizhynska vyshcha shkola u zhyttievkykh ta tvorchykh doliakh yii vypusknykiv. t. 1: 1820-1920* [Nizhyn Higher School in the Life and Creative Fates of Its Graduates]. Vol. 1: 1820-1920. 368 p.; Vol. 2: 1920-2020. 463 p. Nizhyn: Nizhyh Mykola Gogol State University Publ. [in Ukrainian].

Kavunnyk O. A.

Candidate of Art Studies, Associate Professor of the Department of Music Pedagogy and Choreography of Nizhyn Mykola Gogol State University

o.kavynnuk@gmail.com

orcid.org/0000-0001-8067-4010

Creative Synergy of Musicians and Teachers of Nizhyn Gogol University of: Regional and International Vectors

The paper examines the definition of "creative synergy" in the context of the artistic and educational activities of music educators at the Hohol University of Nizhyn. Its characteristic features are identified. The study highlights the causal relationship between the features of creative synergy within Nizhyn's artistic environment from the 19th century to the present day.

The regional and international vectors of performance practice of music educators, choreographers, and their students are outlined from the standpoint of the manifestation of creative synergy in cities across the regions of Ukraine and in European countries.

Examples of cultural and artistic projects filled with creative synergy—implemented at the turn of the 20th–21st centuries in Nizhyn and beyond are characterized. These projects involved music educators, choreographers, and students of humanitarian higher education institutions of levels I–IV of accreditation from large and small cities of Ukraine and Western Europe, including Germany, Austria, Italy, and France.

*The cooperation of scriptwriters, stage directors, conductors, and performers of creative ensembles is analyzed in the preparation and organization of ceremonial concerts, national and international regional competitions, and festivals held in the concert halls of the Hohol University of Nizhyn during the 2020s–2030s of the 21st century. The creative synergy of these events has produced—and continues to produce—a positive artistic resonance preserved in the memories of audiences, on the pages of regional and national art publications such as Ukrainian Music Newspaper and the journal *Muzyka*, as well as in scholarly works including monographs, articles, and reviews.*

Key words: creative synergy, music, choreography, publications, communications, concerts, competitions, festivals.